

INFORME D'ACTUACIONS SOBRE TEH-ES I TREBALL SEXUAL

Regidoria de Feminismes i LGTBI

Setembre 2016

1- Actuacions i avenços en matèria de tràfic d'éssers humans amb fins d'explotació sexual (TEH-ES)

Context previ

El tràfic d'éssers humans en general, i en particular amb fins d'explotació sexual, (en endavant TEH i TEH-ES) és un problema social complex que s'ha d'afrontar des dels diferents nivells administratius i per part de múltiples actors socials i policials. Així mateix, la lluita contra el TEH requereix de voluntat política ferma, dels recursos materials i humans adients i d'una efectiva coordinació interinstitucional.

En els darrers anys diversos estudis i informes han criticat la situació actual a l'estat espanyol, destacant insuficiències del marc jurídic estatal i autonòmic vigent i defensant la necessitat de definir una llei integral feta des d'una perspectiva dels drets humans i de gènere, com a eina bàsica per poder avançar en aquesta lluita. Així mateix, les crítiques també van dirigides al dèbil desplegament de les polítiques públiques que fomenten la protecció dels drets de les dones víctimes de TEH i a l'incompliment sistemàtic de les obligacions institucionals en la protecció de les víctimes.

Des de l'àmbit local, si bé les competències en matèria de TEH són limitades, hi ha un marge important d'actuació en la protecció dels drets de les persones víctimes i en el treball coordinat amb altres institucions i els cossos policials en la persecució del delictes.

Des del any 2006, l'Ajuntament de Barcelona, a través del Pla ABITS i del Servei d'Atenció social (SAS) ha promogut progressivament l'accés als recursos socials i residencials per a les dones en situació de TEH-ES, i ha establert una col·laboració amb diverses entitats especialitzades per tal de garantir l'atenció, protecció i recuperació de les dones. Així mateix, ABITS inicia l'any 2011 una col·laboració més estreta amb els cossos policials (Mossos d'esquadra, el Cos de la Policia Nacional i la Guardia Urbana) basada en principi en un treball bilateral per tractar casos concrets i per col·laborar en alguns operatius policials per tal de promoure la protecció dels drets de les dones, i/o per assegurar l'accés a la informació sobre els drets a les persones VTEH que més endavant es van fer amb els tres cossos policials conjuntament.

Aquestes actuacions han suposat unes primeres passes importants en la lluita contra aquesta greu vulneració dels drets humans. No obstant, cal recordar que des del mateix Ajuntament de Barcelona, amb el desplegament de la Ordenança del Civisme l'any 2006, que en els seus articles 39 i 40 penalitza la oferta i demanda de serveis sexuals a la via pública, s'han vulnerat els drets de les dones víctimes de TEH-ES al sancionar-les, el que ha provocant la seva revictimització. Amb aquestes sancions, s'ha incomplert la Directiva 2011/36/UE, que en els seus articles 8 i 11 obliga als estats membres a protegir i atendre a les dones que puguin estar en situació de tràfic i a no imposar penes a les víctimes i el Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'éssers humans que en el seu article 26 preveu el no imposar multes a les víctimes per haver participat en activitats il·lícites com furtos quan hagin estat obligades a fer-ho. No és fins el 2012, sis anys després de l'aprovació de la ordenança, que l'Ajuntament activa un procediment d'anul·lació o substitució de les sancions. Sota aquest procediment ABITS ha pogut tramitar l'anul·lació de 44 sancions i la substitució de 27 sancions, un nombre molt reduït de sancions d'entre el total de sancions interposades des del juny de 2006 fins al maig de 2015, que ascendeix fins a 18.929 sancions.

Actuacions i línies d'intervenció juny 2015-setembre 2016

En aquest context normatiu i d'actuació prèvia de l'Ajuntament de Barcelona, des de la Regidoria de Feminismes i LGTBI hem apostat durant el darrer any de govern per enfortir la lluita contra el tràfic d'éssers humans en tres direccions.

- 1) promovent una **coordinació interinstitucional més intensa i efectiva** entre els diversos actors socials i policials implicats en la lluita contra el TEH-ES,
- 2) impulsant una **estructura organitzativa municipal *ad hoc*** (la Unitat-TEH) dotada dels recursos adients, i
- 3) treballant per un **marc d'actuació que garanteixi els drets de les dones, que sigui transparent i amb la col·laboració** de tots els agents implicats.

Les actuacions realitzades des del juny de 2015 fins a setembre de 2016 han estat les següents:

ACTUACIÓ	DESCRIPCIÓ
Creació de la Taula de coordinació interinstitucional amb els actors socials, policials i jurídics implicats en la lluita contra el TEH-ES.	La taula es constitueix el 18 de novembre de 2015 i s'ha reunit 6 vegades en sessió plenària. Compta amb la participació de 32 actors (institucionals, socials, policials i jurídics) i els seus objectius són la millora dels mecanismes de col·laboració, detecció, atenció, la formació especialitzada, el recull de bones pràctiques, l'establiment de criteris comuns d'actuació.
Creació d'un circuit d'actuació contra el TEH-ES de la ciutat de Barcelona.	El Circuit s'ha definit des de la Taula de coordinació interinstitucional, procés que finalitza l'octubre de 2016. L'objectiu d'aquest circuit és el garantir els drets de les víctimes de TEH més enllà de la possible denuncia, i establir mecanismes de col·laboració i complementarietat en la detecció, identificació i atenció integral entre tots els actors.
Creació de la Unitat-TEH	La Unitat-TEH de l'Ajuntament de Barcelona és un servei de la Direcció de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona, creat el setembre de 2016, i dedicat a oferir atenció especialitzada, mitjançant l'estudi i el tractament de casos el seguiment dels casos de tràfic d'éssers humans. Aquesta Unitat comptarà en els propers mesos amb un equip especialitzat (tècnic i jurídic). Les seves funcions són: 1) Garantir l'accés de les persones víctimes de TEH als seus drets fonamentals; 2) Atendre de manera integral a les persones potencials víctimes del tràfic d'éssers humans, sigui quina sigui la finalitat i a les persones del seu entorn més immediat; 3) Coordinar amb la resta d'actors especialitzats la lluita contra el TEH; 4) Impulsar la formació especialitzada sobre el TEH tant a nivell general com específic; 5) Realitzar actuacions per a la sensibilització i prevenció del TEH; 6) Oferir assessorament a professionals; i 7) Actuar com a referent i observatori del TEH a BCN.
Revisió de la Ordenança del Civisme	S'ha realitzat una revisió de la OC des de la perspectiva de gènere i de drets humans.
Renovació dels convenis existents amb les entitats socials.	Manteniment del programa RAI amb SICAR i SURT amb una ampliació de pressupost total del programa per al 2016-17 del 30% amb 251.734€.
Coordinació i col·laboració amb districtes	Des de la Unitat-TEH s'establirà una coordinació amb els districtes que detectin situacions de TEH-ES per tal de facilitar la protecció dels drets de les dones i per oferir un suport als serveis i actors que treballin més directament en el territori. Actualment s'ha iniciat un treball coordinat amb el districte de Nou Barris per donar suport als serveis i actors que estan en contacte amb dones possibles víctimes de TEH que resideixen al districte.
Atenció i treball en xarxa	S'ha mantingut l'atenció integral a dones per part del SAS en col·laboració amb les entitats especialitzades i s'han atès un total de 17 dones.

Les actuacions previstes entre octubre de 2016 i desembre de 2017 són les que s'indiquen a continuació:

ACTUACIÓ	DESCRIPCIÓ
Posada en marxa de la Unitat-TEH	Contractació del personal extern necessari i posada en pràctica del model de coordinació i col·laboració entre la Unitat-TEH, el SAS, el circuit Barcelona contra la violència envers les dones i el Circuit de TEH-ES.
Creació d'un sistema d'indicadors objectiu, fiable i eficaç per la detecció de persones víctimes de TEH-ES.	La creació d'aquest sistema inclourà tot un treball d'anàlisi i contrast dels indicadors de detecció de situacions de TEH-ES internacionals i dels indicadors utilitzats pels diferents actors implicats en la lluita contra el TEH-ES a la ciutat.
Programa de formació general en detecció de situacions de TEH	Es dissenyarà i s'impartirà a tots els actors no especialitzats de la ciutat però que poden tenir una incidència en la detecció d'aquestes situacions.
Programa de formació especialitzada en detecció i atenció de VTEH	Es dissenyarà i s'impartirà formació especialitzada a actors clau en la detecció i intervenció en TEH-ES de l'Ajuntament: el SAS, GUB, SARA, SAIER, CUESB, CMAU, SIS, SSB, PIADs i els EAIA.
Revisió de la base de dades que recull els casos de TEH.	Es revisaran els nivells de seguretat de la base de dades on es recullen els casos de TEH a la ciutat i aquesta base es gestionarà per part de la Unitat-TEH.
Continuïtat de la Taula de Coordinació Interinstitucional	La Taula es reunirà periòdicament per iniciar al setembre el treball dels indicadors de detecció i per fer i del desplegament del circuit.
Coordinació i col·laboració amb districtes	La Unitat-TEH establirà una coordinació amb els districtes que detectin situacions de TEH-ES per tal de facilitar la protecció dels drets de les dones i per oferir un suport als serveis i actors que treballin més directament en el territori i que estiguin en contacte amb les dones.
Revisió i contrast de la Ordenança del Civisme	Contrast de la OC amb entitats i actors especialitzats i amb les persones afectades, des de la perspectiva de gènere i de drets humans.
Circuit TEH-ES	Posada en marxa del Circuit a la ciutat.

2- Actuacions i avenços en matèria de treball sexual

Context previ

En el moment en que es va aprovar la Ordenança del Civisme s'inicia la definició del Pla ABITS, el qual aspirava a fer un abordatge integral de la realitat de la prostitució a la ciutat impulsant programes i accions d'atenció social i jurídica a les dones, de recol·locació laboral per a les treballadores sexuals, de coordinació amb els cossos policials, i de sensibilització i anàlisi de la realitat. En aquest plantejament, per una banda, s'exclou la prostitució masculina, que s'exerceix en especial en sales de massatge, saunes, altres espais tancats i al carrer, en zones com ants-Montjuic. Per l'altra banda, s'impulsa un model d'atenció al treball sexual contradictori amb la ordenança.

El SAS ha estat el servei des del qual s'ha desplegat tot el treball de suport social, sanitari i jurídic a les dones per part de l'ajuntament. L'evolució del SAS és positiva, amb un augment continuat tant dels casos atesos com dels serveis que es proveeixen (veure dades al informe ABITS 2015). No obstant, el treball realitzat pel SAS i el Pla ABITS en general, han patit també en varis moments, en especial en els darrers 4 anys, quan s'ha incrementat la criminalització i persecució de les dones, la desconfiança de les dones i d'algunes entitats socials cap a aquest servei, per ser aquest un instrument de la mateixa institució que les sancionava.

Més enllà del treball del SAS, les entitats socials, amb qui l'Ajuntament té convenis, estan duent a terme una part important dels programes d'atenció. Això és, en especial, pel que fa a l'atenció a les dones en espais tancats i als programes d'ocupabilitat. Les entitats que entren als espais tancats ho fan en 4 zones de la ciutat: Eixample, Sants-Montjuic, Horta-Guinardò i Les Corts. L'any 2015, a data de novembre, s'havia realitzat un treball amb les dones en 142 espais tancats, mentre que el 2014 van ser 101 espais i el 2013 en 63 espais. Els espais visitats són majoritàriament pisos, clubs i barres americanes i l'atenció donada s'ha centrat sobretot en les qüestions socials i sanitàries.

Els programes de formació i ocupabilitat per les dones promoguts des de entitats socials han estat variats; des de programes de caràcter pre-laboral fins a programes intensos de recol·locació, basats en itineraris individuals o en el suport a empreses d'inserció social. La voluntat política de finançar aquests programes, però, ha estat molt sovint fonamentada en que totes les dones que exerceixen la prostitució en són

víctimes i de que era per tant necessari oferir-les-hi una sortida per inserir-se en altres sectors. Un plantejament que cal revisar per tal de posar el pes en assolir intervencions més flexibles, que tinguin en compte que les dones han exercit i poden exercir durant els seus itineraris d'ocupabilitat, i que persegueixin l'objectiu de crear oportunitats formatives i laborals adaptades sempre a les necessitats de les dones.

Actuacions i línies d'intervenció juny 2015-setembre 2016

En aquest context d'actuació prèvia de l'Ajuntament de Barcelona, des de la Regidoria de Feminismes i LGTBI hem apostat durant el darrer any de govern per enfortir la xarxa institucional i social d'intervenció amb les dones, i redirigir aquesta intervenció cap a la protecció i garantia dels drets de les dones que exerceixen el treball sexual a la ciutat.

Les actuacions realitzades des del juny de 2015 fins a setembre de 2016 han estat les següents:

ACTUACIÓ	DESCRIPCIÓ
Re-definició del Plec de contractació del SAS	El plec del SAS s'ha redefinit per tal de re-enfocar-lo cap a la defensa i garantia dels drets de les dones que exerceixen el treball sexual. Igualment, s'ha extret de les responsabilitats d'aquest servei el seguiment dels casos de TEH-ES que passen a ser responsabilitat principal de la Unitat-TEH .
Enfortiment entrada a espais tancats	Consolidació pressupostaria per igual dels tres convenis amb entitats especialitzades en l'entrada a espais tancats i reforç de l'accés de les dones a la informació sobre drets, i a les eines per a la seva pròpia autoorganització.
Creació del programa pilot DIMO (Dispositiu integral de millora d'ela ocupabilitat)	Es deixen de finançar els programes DIR i ITI i es crea el DIMO, un projecte dirigit a qualsevol dona que es estigui exercint el treball sexual o l'hagi exercit. La participació en aquest projecte d'ocupabilitat no passa per un canvi d'activitat o "recol·locació" sinó per un ventall de possibilitats que permetran a la dona fer un procés de millora en els aspectes que es plantegi prioritari: buscar alternatives laborals al treball sexual, millorar tècnicament, millorar a nivell formatiu mentre es compatibilitza amb el TS o bé cercar alternatives econòmiques vinculades a l'emprenedoria.
Suport a programes d'atenció a la violència de gènere i a la salut.	Augment del pressupost per a projectes d'intervenció específics que treballen sobre la violència de gènere viscuda per algunes dones en un 46'5%.
Creació del grup de treball sobre espai públic a la taula ABITS	Grup de treball on hi participen actors especialitats en la intervenció amb dones que exerceixen a l'espai públic, treballadores sexuals, la regidoria, i ABITS-SAS per valorar les línies d'intervenció a l'espai públic.

Les actuacions previstes entre octubre de 2016 i desembre de 2017 són les que s'indiquen a continuació:

ACTUACIÓ	DESCRIPCIÓ
Ampliació del SAS	Augment de les hores d'intervenció de les educadores en horari nocturn a l'espai públic, i de l'equip jurídic i administratiu del SAS que s'aplicarà l'1 de gener de 2017. El cost del nou plec del SAS és de 587.725,85€, i en el mandat anterior va ser de 351.695 euros.
Creació d'un nou programa laboral a Barcelona Activa	S'articularà el paper de Barcelona activa amb el de les entitats per tal d'oferir plans d'ocupació de llarga duració i mòduls formatius específics per les dones que estan en programes que ofereixen les entitats socials. Per tant, Barcelona Activa deixa de realitzar el programa laboral actual amb dones nigerianes per fer un treball de complementarietat amb les entitats i de major abast i impacte que s'iniciarà aquest gener de 2017.
Creació nou programa per a dones trans treballadores sexuals	Davant de les dificultats evidenciades en el model anterior, la Regidoria de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona es proposa l'objectiu de desplegar des de les instàncies municipals, i en confluència amb el teixit ciutadà i associatiu de la ciutat, un programa d'accions dirigides a la població de dones transsexuals de Barcelona que realitzen el treball sexual per tal de millorar substancialment la seva qualitat de vida i protegir els seus drets de ciutadania. Les accions dissenyades han de promoure la implicació activa de les dones transsexuals en el seu propi procés d'apoderament, i han de cercar solucions multisectorials que puguin derivar en un foment dels seus drets i en una progressiva millora de la seva qualitat de vida.
Informe "Des de dins"	Informe qualitatiu sobre els percepcions, demandes i propostes de les treballadores sexuals que exerceixen a l'espai públic realitzat per les mateixes treballadores sexuals.
Revisió de la OC	Procés de contrast de la OC amb les entitats i col·lectius especialitzats en el treball sexual a la ciutat.
Debat Taula ABITS	Procés de debat a la taula ABITS de les línies d'intervenció a l'espai públic i als espais tancats.

